

each teacher to create his own technology for educational activities, an important component of training and priority task of the new educational paradigm.

Key words: education informatization, computerization of education, information and communication technologies, pedagogical activities, educational process.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016

Ж. Г. Стельмашук, Н. Й. Грицок

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ

Анотація. У статті розкривається роль інформаційних технологій як засобу виховання. Узагальнено досвід використання інформаційних технологій у вихованні учнів сільської загальноосвітньої школи (на прикладі Лютинського НВК Дубровицького району Рівненської області); схарактеризовано та уточнено можливості і напрями використання інформаційних технологій при розв'язанні завдань національно-патріотичного виховання у навчальному закладі.

Виокремлено переваги використання інформаційних технологій у виховному процесі школи. Доведено, що інформаційні технології у національно-патріотичному вихованні учнів є потужним та незамінним засобом його ефективності.

Ключові слова: інформаційні технології, виховний процес, учні, національно-патріотичне виховання.

Постановка проблеми. Проблеми соціально-економічного становища українського суспільства на сучасному етапі, зниження рівня життя більшості населення, його розшарування, знецінення традиційних моральних норм і цінностей, пропаганда жорстокості, бездуховності, насильства, невизначеність в оцінці подій історичного минулого українського народу негативно вплинули на моральні цінності підростаючого покоління. Отже, виховні зусилля сім'ї, навчальних закладів та громадськості у таких суспільно-політичних умовах, які є визначальними у подальшій долі України, повинні бути спрямовані на виховання громадянина, патріота, інтелектуально розвиненої, духовно і морально зрілої особистості, готової протистояти асоціальним впливам та самореалізуватися.

Результативність національно-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх шкіл значною мірою залежить від використання виховних засобів. В останні роки, поряд із традиційними засобами виховання, все більшу увагу науковців і вчителів-практиків привертає виховний потенціал інформаційних технологій (ІТ) як потужний засіб організації виховного процесу.

Важливість розвитку та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як засобу забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, формування всебічно розвинутої особистості підкреслюється, наприклад, у документах, прийнятих країнами-членами Європейського союзу та Ради Європи, як-от: Стратегії «ЄС–2020», Лісабонська стратегія, Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства тощо.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. У наукових доробках В. Ю. Бикова, М. О. Вихристюк, О. В. Данилової, С. В. Петренка [3; 7; 14] та інших знаходимо обґрунтування необхідності використання ІКТ як засобу модернізації сучасної освіти.

Використання інформаційних технологій у виховному процесі, у діяльності класного керівника стали предметом вивчення І. П. Гончарової [5], С. І. Нетьосова, С. Ф. Нетьосової [11], І. В. Олефіренко, Є. О. Ольховського [12], Т. В. Отрошко [13] та ін.

Досвід використання ІКТ та можливостей Інтернету у вихованні учнівської молоді, зокрема і використання ІТ в організації виховних заходів патріотичного спрямування, надають О. В. Бурлака, Л. А. Гой, Ю. М. Зоря, О. Л. Киян [2; 4; 9; 10] та ін.

Однак проблема використання ІТ у національно-патріотичному вихованні учнів не була предметом окремого наукового доробку. Тому **метою** пропонованої наукової розвідки є вивчення досвіду використання інформаційних технологій у національно-патріотичному вихованні учнів сільської загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка та проведення сучасних форм виховної роботи з національно-патріотичного виховання учнів важко уявити без застосування інформаційних технологій. Їх використання, як свідчить практика, дає змогу вирішити проблему якісно нового підходу до організації виховної роботи у сучасній школі.

В «Українському педагогічному енциклопедичному словнику» С. Гончаренка інформаційні технології трактуються як «комплекс методів, засобів, які забезпечують збереження, обробку, передачу і відображення інформації» [6, с. 204].

Перевагами використання інформаційних технологій у виховному процесі є: можливість моделювання і демонстрації наочності, підвищення якості її використання; логізація та структурування поданого матеріалу, що значно підвищує рівень сприйняття учнями нової інформації; урізноманітнення форм проведення виховних заходів; інформаційна насиченість матеріалу; можливість зацікавити більшу кількість учнів до участі у виховних заходах; удосконалення в учнів уміння стисло формулювати свою думку, виступати перед аудиторією; розвиток в учнів особистісних і соціальних навичок, впевненості у собі; чітке визначення мотивації до навчання та виховання; ширші можливості для використання інтерактивних технологій у виховному процесі; активізація інтересу кожного учня; можливість публікувати результати досліджень, висвітлювати поточну інформацію, спілкуватися з широкою аудиторією в

мережі Інтернет, здійснювати пошук інформації, обмінюватися думками, враженнями; розширення можливостей учителя, удосконалення його діяльності, поштовх до творчого пошуку.

Розглянемо можливості та напрями використання інформаційних технологій при розв'язанні завдань національно-патріотичного виховання учнів сільської школи на прикладі Лютинського НВК Дубровицького району Рівненської області.

Розв'язання завдань національно-патріотичного виховання у Лютинському НВК здійснюється на основі програми дослідно-експериментальної роботи за темою: «Реалізація моделі національно-патріотичного виховання учнів сільської школи поліського регіону», укладеної на основі Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затвердженої 16. 06. 2015 р. [15]. Крім того, цей напрям виховання був і залишається пріоритетним для педагогічного колективу навчального закладу у межах дослідно-експериментальної роботи з теми дослідження «Формування конкурентоспроможної особистості через реалізацію Програми національного виховання учнівської молоді Дубровиччини на 2008-2020 роки».

Реалізація програми дослідно-експериментальної роботи школи потребує відповідного інформаційно-методичного забезпечення. Завдяки використанню інформаційних технологій педагоги та учні школи отримують інформацію про проведення всеукраїнських заходів з означеної проблеми, можливим є доступ до веб-порталів бібліотек із метою регулярного поповнення ресурсів з означеної проблеми, до електронних довідників та ресурсів бібліотек, музеїв, архівів тощо.

Педагоги Лютинської школи, розв'язуючи завдання національно-патріотичного виховання учнів, активно практикують застосування інформаційних технологій при підготовці та проведенні уроків, виховних та позакласних заходів не лише на рівні школи, але й поза її межами. Відео, інтерактивне мультимедіа, демонстрація презентацій дають змогу вихованцям отримувати значний обсяг інформації за відносно невеликий проміжок часу і роблять цей процес цікавішим і кориснішим.

У більшості випадків учні є активними учасниками підготовки виховних заходів та справ із використанням інформаційних технологій, що сприяє формуванню їх світогляду, створює для них ситуацію успіху і можливості для самореалізації. Для проведення годин спілкування, позакласних заходів активно використовуються презентації. Матеріал для тематичних годин спілкування діти знаходять в Інтернеті, використовуючи пошукові системи, у газетах, методичній літературі та інших джерелах.

Педагоги школи є користувачами сайту «Записник сучасного вчителя» <http://notatka.com.ua/> [8], де пропонується безліч готових мультимедійних презентацій. Наприклад, у рубриці «Презентації виховної роботи» вміщено каталог файлів із мультимедійними презентаціями до багатьох тем виховних заходів. Доречними та корисними для них є періодичні видання електронного характеру «Педагогіка і психологія. Вісник Академії педагогічних наук України» (Педагогіка і психологія.

Вісник Академії педагогічних наук України), «Виховна робота в школі» (http://journal.osnova.com.ua/journal/2-Виховна_робота_в_школі), «Світ виховання» (<http://gimnazia.com.ua/index/0-31>), «Рідна школа» (<http://www.ridna-shkola.net.ua/?cat=6>), «Класному керівнику. Усе для роботи» (<http://journal.osnova.com.ua/journal/31>), «Інноватика у вихованні» (<http://www.itup.com.ua/archive/>).

Потреба аналізу та систематизації отриманої з різних джерел інформації у вигляді мультимедійних презентацій сприяє вихованню творчої, мислячої особистості, яка вміє висловити власну думку й обґрунтувати її фактами, особистості з активною життєвою та громадянською позицією. Крім того, можливість використання ІТ під час підготовки до годин спілкування чи виховних заходів практично завжди вимагає тісної співпраці педагогів та учнів, що сприяє встановленню інтелектуального й духовного контакту між ними, дає змогу будувати партнерські стосунки на засадах взаємоповаги, толерантності.

Опанування широкого масиву Інтернет-ресурсів також сприяє розвитку зацікавленості учнів шкільним життям, мислення, формуванню активності, здатності орієнтуватися у сучасному інформаційному просторі. Зокрема, учнями школи у соціальних мережах створено національно-патріотичну сторінку «Моє село», де представлено не лише світлини красвидів, природи села, пам'ятників, а й інформацію про видатних земляків, учасників бойових дій, АТО, події та заходи, що проводяться у школі та органами місцевого самоврядування.

Педагоги школи, класні керівники створюють власні бази відеопрезентацій на виховну тематику. Зокрема, класним керівником Є. С. Котяш створено електронний та друкований посібник «Людиною щоб стати на Землі, благословляють нас батьки й учителі», рекомендований для використання у роботі класним керівником, педагогам-організаторам, заступникам директора з виховної роботи щодо організації та проведення годин спілкування та загальношкільних урочистих свят, нарис «Дорога на Схід», присвячений учасникам АТО с. Лютинськ.

Заступником директора школи з виховної роботи, вчителем математики Н. Й. Грицюк розроблено та проведено цикл уроків щодо формування ціннісних ставлень особистості через предметну діяльність «Формування ціннісних ставлень учнів на уроках математики», матеріали яких оформлено у електронному та друкованому вигляді, викладено на сайті школи, на сайті вчителя та надруковано на форумі педагогічних ідей «Урок» та в журналі «Відкритий урок».

Досвід використання інформаційних технологій при підготовці та проведенні заходів і справ національно-патріотичного характеру уможливив створення шкільної медіатеки виховного спрямування, за допомогою якої кожний класний керівник може підготуватися до проведення певної виховної години або тематичного заходу. Серед останніх заходів, що її поповнили: виховний захід «Свято рідної мови», свято для старшокласників «Посвята в громадяни України» (До

Міжнародного дня прав людини), усний журнал «Голодомор 1932-1933 років на Україні», акція до Дня Гідності та Свободи тощо. Педагогом-організатором школи О. М. Рабешко створено також медіатеку музичного супроводу шкільних та класних заходів.

День Соборності учні Лютинського НВК відзначили утворенням символічної карти України – проведенням флешмобу, зафільмовані кадри якого стали частиною створеного учнями школи документального фільму «День соборності: вчора і сьогодні».

Слід зазначити, що у школі здійснюється перегляд документальних фільмів із національно-патріотичного виховання не лише запропонованих педагогами школи, наприклад, «Небесна сотня», а й відібраних самими учнями. Звичними у системі виховної роботи школи стали і заочні відеоекскурсії до бібліотек, музеїв, відеоподорожі до інших міст та країн.

При підготовці і проведенні заходів «Свято Миколая» та «Українські вечорниці», виставки «Поліська вишивка – молитва без слів» за номінаціями «Мені сорочку мама вишивала...», «Ой рушник, рушничок, кольорова стрічка...», «Мелодії на полотні», «Великодні мотиви» використовувалися такі прикладні програми, як-от: MS Power Point, MS Publisher, графічний редактор Adobe Photoshop, музичні програми. Використання відеороликів із поєднанням зорових та музичних образів відповідно до поставленої педагогами мети заходів давало змогу створити емоційний фон, необхідний для досягнення виховної мети заходу. Незаперечні переваги естетичного оформлення заходів за допомогою якісного звуку на CD, оригінальних заставок і тематичного відеоряду у програмах Microsoft Power Point, Photo Story, Photoshop, Кіностудії Windows Live, виконаних із застосуванням комп'ютера.

Використання цифрового фотоапарата та відеокамери дають змогу поповнювати відеоархів школи якісними матеріалами. Так, результатом Дня вшанування учасників бойових дій, що включав проведення загальношкільної лінійки, перегляд презентацій, вітання учасникам бойових дій, проведення військово-спортивного свята «Козацькі забави», стало змонтоване активістами учнівського самоврядування відео «День Козацтва у нашій школі».

Для проведення виховних заходів розробляються дипломи, медалі, листівки, нагородні значки, буклети, що дає змогу зробити заходи більш видовищними і яскравими.

Презентація про учасників АТО «Слава Україні! Героям слава!» стала результатом спільної КТС педагога-організатора школи О. М. Рабешко та учнівського товариства.

Інформаційні технології були використані і при підготовці та проведенні конкурсу малюнків «Прапори країн ЄС», гри «Міста Європи», статті у шкільній стінгазеті «Євробачення», комп'ютерній презентації «Європейська панорама», презентації книжок «Казки європейських письменників» (До Дня Європи).

Використання слайдів із фотографіями учасників війни, відеороликів, тематичних презентацій дали змогу не лише створити

відповідний емоційний фон Дня Пам'яті та Примирення, а й акцентувати увагу на важливих виховних моментах.

У школі поновлено виховні центри національно-патріотичного спрямування – зал державної символіки, зал історії школи, краєзнавчий музей, інформацію про структуру та зміст діяльності яких можна віднайти на сайті школи у відповідних розділах.

Майже тридцять років у с. Лютинськ діє краєзнавчий музей із кількома музейними світлицями, засновником і незмінним куратором якого є вчитель історії та права, голова районного об'єднання всеукраїнського товариства «Просвіта», директор школи М. Н. Гриневич. Буклети та мультимедійні презентації є свідченням багатогранної краєзнавчої роботи, що проводиться на базі музею, а також проєктів членів краєзнавчого гуртка, центру самоврядування з питань екології і краєзнавства, пластунів.

Підготовлені проєкти учнівського товариства «На шляху до відродження» (духовні храми Дубровиччини), «Туристичними стежками рідного краю», «Видатні люди рідного села», «Книга Пам'яті села Лютинськ» були представлені презентацією, у формі усного журналу, «живої газети», створення веб-сайту.

Презентації учнів на краєзнавчу тематику розміщують на веб-сайті школи. Це дає учням унікальну можливість поєднати наукові дослідження з освоєнням нових інформаційних технологій, а також відчутти свої досягнення та недоліки, що дає змогу їм самовдосконалюватися.

Розв'язанню завдань національно-патріотичного виховання у Лютинському НВК сприяє діяльність молодіжної громадської організації «Лютинська станиця Пласту – Національної скаутської організації України» (з 1993 р.), створеної за ініціативою директора школи М. Н. Гриневича та діючої більше двадцяти років під керівництвом О. М. Рабешко. Фільми, презентації, фотоекспозиції, створені пластунами, несуть значний виховний потенціал. Серед останніх сходин пластунів, присвячених питанням національно-патріотичного виховання, – «Символи держави», «Різдвяна свічка», мандрівка «Стежками героїв», «Стежками краю», теренова гра-квест. Створені О. М. Рабешко у друкованому та електронному вигляді методичні посібники «Як створити осередок ПЛАСТу» (методичні поради), «Масові дитячі ігри», «Щоб у таборі було комфортно» (психологічні ігри у таборі відпочинку), «Учнівська громада» (навчання лідерів учнівського самоврядування), «Учнівське товариство» (з досвіду роботи) є незамінними у роботі з означеної нами проблеми.

Інформаційні технології є незамінними у роботі волонтерського центру «Турбота». Активісти центру для волонтерів та зацікавлених осіб проводять навчальні тренінги з використанням мультимедійних презентацій за темами: «Милосердя та благодійність – передумови волонтерства», «Комунікативна компетентність волонтера», «Робота в команді», «Лідерство у волонтерській групі», «Труднощі у волонтерській роботі та шляхи їх подолання».

Також за участю волонтерів школи підготовлені проекти «Легенди про село», «Ніхто не забутий, ніщо не забуто», «Зламани долі», «Воєнні сторінки», «Слава полеглим», «Низький уклін вам, ветерани», «Дорога на Схід», викладені на сайті Лютинської публічно-шкільної бібліотеки. Інтернет-ресурси є для волонтерів джерелом пошуку Всеукраїнських благодійних акцій, зокрема «Не будь байдужим», «Допоможи можливостями» та інші. За результатами діяльності волонтерського центру підготовлено презентацію «Доброта не залежить від зросту, а від серця», триває робота над створенням «Альбому Пам'яті» (життєвий і творчий шлях вчителів, які відійшли у вічність), яка є наочним матеріалом під час проведення зустрічей із випускниками.

Нові сучасні технології сприяють покращенню виховної роботи не лише з дітьми, але й з їх батьками. Досвід роботи Лютинської школи засвідчив, що відсоток відвідування батьківських зборів значною мірою більший тоді, коли класний керівник максимально використовує інформаційні технології при підготовці та проведенні виховних заходів, а саме: друк запрошень для батьків, підготовки презентацій та відеосюжетів за темою зборів, підготовки «Перспектив для батьків» на різні теми, створення відео- або слайд-шоу про життя класу («Тато, мама, я – українська сім'я», «Козацькі забави», X Форум батьківської громадськості «Здорова дитина – багата Україна!»).

У процесі проведення педагогічних рад були використані мультимедійні презентації «Про шляхи реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді», «Про стан роботи учнівського самоврядування», а для надання методичної допомоги класним керівникам – «Про реалізацію Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді», «Формування у школярів громадської активності та національної свідомості». Електронні варіанти програми дослідно-експериментальної роботи з національно-патріотичного виховання та «Довідник класного керівника» стали предметом розгляду та наукової дискусії на засіданні методоб'єднання класних керівників.

Окрім того, через мережу Інтернет відбувається обмін досвідом між школами району з питань національно-патріотичного виховання учнів. Зокрема, заступником директора з виховної роботи був проведений вебінар для керівників методоб'єднань на тему «Розвиток гуманістичних стосунків в учнівському колективі».

У школі також діє електронне листування заступника директора з виховної роботи з педагогом-організатором та класними керівниками.

Інформацію про проведені заходи національно-патріотичного виховання у вигляді статей, презентацій, фотозвітів, нарисів систематично можна побачити на сайті навчального закладу <http://lutinsk.at.ua/>, створеного О. М. Рабешко. Створено також форум, на якому всі бажаючі можуть взяти участь у обговоренні актуальних проблем закладу.

Отже, досвід виховної роботи Лютинського НВК є ще одним свідченням того, що інформаційні технології у національно-патріотичному вихованні учнів є потужним та незамінним засобом його ефективності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, використання інформаційних технологій у національно-патріотичному вихованні учнів дає змогу оптимізувати цей процес, залучити до нього учнів як суб'єктів освітнього-виховного простору сільської школи, розвивати самостійність, творчість і критичне мислення, сприяє розвитку їх інформаційної культури та реалізації завдань національно-патріотичного виховання учнів. Проведене дослідження відкриває перспективи розробки питань удосконалення системи підготовки педагогів до грамотного та методичного ефективного використання ІТ у всій системі виховної роботи школи.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освіті – імператив її модернізації / В. Ю. Биков // Національна доповідь розвитку освіти України, 2011. – С. 118–124.
2. Бурлака О. В. Досвід використання ІКТ в організації виховних заходів патріотичного спрямування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oipop.ed-sp.net/content/view/1391/71/>. – Заголовок з екрана.
3. Вихристюк М. О. Використання комп'ютерних технологій у виховній роботі як важлива складова підвищення якості освіти / М. О. Вихристюк // Якість технологій та освіти. – 2013. – № 3. – С. 87–90.
4. Гой Л. А. Досвід використання ІКТ та можливостей мережі Інтернет у вихованні дітей та учнівської молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oipop.edsp.net/content/view/1391/71/> – Заголовок з екрана.
5. Гончарова І. П. Медіакультура як складова виховної системи в роботі з групою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://center-polygraph.org.ua/pdf/conc.pdf>. – Заголовок з екрана.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С. У. Гончаренко. – 2-ге вид., допов. й виправ. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.
7. Данилова О. В. Мультимедіа власноруч: текст, графіка, аудіо, анімація, відео / О. В. Данилова, В. В. Манак, Д. В. Манак. – К. : Шкільний світ: Л. Галіцина, 2006. – 118 с.
8. Записник сучасного вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://notatka.com.ua/>. – Заголовок з екрана.
9. Зоря Ю. М. Організаційні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій у патріотичному вихованні старшокласників / Ю. М. Зоря // Матеріали наук.-практ. конф. «Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал» (за результатами науково-дослідної роботи Інституту проблем виховання НАПН України у 2010 році) / за ред. І. Д. Беха, О. В. Мельника. – Івано-Франківськ : Видавництво «Тіповіт», 2011. – Вип. 1. – С. 82–85.
10. Киян Л. М. Досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій та можливостей мережі Інтернет у вихованні дітей та

- учнівської молоді Драбова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oipopp.ed-sp.net/content/view/1391/71/>. – Заголовок з екрана.
11. Нетьосов С. І. Інформаційно-комунікаційні технології у системі позакласної роботи вчителя історії / С. І. Нетьосов, С. Ф. Нетьосова // Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет», Сер.: Педагогіка, психологія і соціологія. – 2013. – № 1.
 12. Олефіренко І. В. Інформаційно-комунікаційні технології в роботі класного керівника / І. В. Олефіренко, Є. О. Ольховський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – Вип. 29. – С. 228–232.
 13. Окрошко Т. В. Організація позакласної та виховної роботи з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NzKp/2008_21/23.pdf – Заголовок з екрана.
 14. Петренко С. В. Мультимедійні презентації як інноватика у виховній діяльності / С. В. Петренко // Інноватика у вихованні. Збірник наукових праць. Вип. 3 / упор. О. Б. Петренко; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне, 2016. – С. 122–128.
 15. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах: Наказ МОН від 16.06.15 року № 641 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pedrada.com.ua/mcfr/Pedrada/konczepczyia-n-p-1.doc>. – Заголовок з екрана.

REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED

1. Bykov V. Yu. Upravdzhennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v osviti – imperatyv ii modernizatsii [The introduction of information and communication technologies in education – an imperative for modernization] / V. Yu. Bykov // Natsionalna dopovid rozvytku osvity Ukrainy, 2011.– S. 118-124. (in Ukrainian)
2. Burlaka O. V. Dosvid vykorystannia IKT v orhanizatsii vykhovnykh zakhodiv patriotychnoho spriamuvannia. [Experience in the use of ICT in the organization of educational patriotic activities][Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://oipopp.ed-sp.net/content/view/1391/71/> – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
3. Vykhrystiuk M. O. Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii u vykhovniy roboti yakh vazhlyva skladova pidvyshhennia yakosti osvity [The use of computer technologies in educational work as an important component of improving the quality of education] / M. O. Vykhrystiuk // Yakist tekhnolohii ta osvity. –2013. – № 3. – S. 87-90. (in Ukrainian)

4. Hhoy L. A. Dosvid vykorystannia IKT ta mozhlyvostei merezhi Internet u vykhovanni ditei ta uchnivskoi molodi [Experience in the use of ICT and the Internet in the education of children and youth] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://oipopp.edsp.net/content/view/1391/71/> – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
5. Honcharova I. P. Mediakultura yakh skladova vykhovnoi systemy v roboti z hrupoiu [Media culture as a component of the educational system in working with the group] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://center-polygraph.org.ua/pdf/conc.pdf>. – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
6. Honcharenko S. U. Ukrainyskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary] / S. U. Honcharenko. – 2-he vyd., dopov. j vyprav. – Rivne: Volynski oberehy, 2011. – 552 s. (in Ukrainian)
7. Danylova O. V. Multimedia vlasnoruch: tekst, hrafika, audio, animacia, video [Hand-multimedia: text, graphics, audio, animation, video] / O. V. Danylova, V. V. Manako, D. V. Manako. –K.: Shkilnyi svit: L. Halitsyna, 2006. – 118 s. (in Ukrainian)
8. Zapysnyk suchasnoho vchytelia [Notebook of the modern teacher] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://notatka.com.ua/>. – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
9. Zoria Yu. M. Orhanizatsiini zasady vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u patriotychnomu vykhovanni starshoklasnykiv [Organizational basis for the use of information and communication technologies in Patriotic education of senior pupils] / Yu. M. Zoria // Materialy nauk.-prakt. konf. “Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnistnyy ta innovatsiinyi potentsial” (za rezultatsy naukovy-doslidnoyi roboty Instytutu problem vykhovannia NAPN Ukrainy u 2010 roci) / za red. I. D. Bekha, O. V. Melinyka. – Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo “Tipovit”, 2011. – Vyp. 1. – S. 82-85. (in Ukrainian)
10. Kyian L. M. Dosvid vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii ta mozhlyvostei merezhi Internet u vykhovanni ditei ta uchnivskoi molodi Drabova. [Experience in the use of information and communication technologies and the Internet in the education of children and youth Drabova] [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://oipopp.ed-sp.net/content/view/1391/71/>. – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
11. Netiosov S. I. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii u systemi pozaklasnoi roboty vchytelia istorii [Information and communication technologies in the system of extracurricular work of teachers of history] / S. I. Netiosov, S. F. Netiosova // Naukovi pratsi Vyshchoho navchalnoho zakladu “Donetskii natsionalnyi tekhnichnyi universytet”, Ser.: Pedahohika, psykholohia i sotsiolohia. – 2013. – № 112. (in Ukrainian)
12. Olefirenko I. V. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v roboti klasnoho kerivnyka [Information and communication technologies in the work of the class teacher] / I. V. Olefirenko, Je. O. Olkhovskiy // Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovaciini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv:

- metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. –2012. – Vyp. 29. – S. 228-232. (in Ukrainian)
13. Okroshko T. V. Orhanizatsiia pozaklasnoi ta vykhovnoi roboty z vykorystanniam informatsino-komunikatsiinykh tekhnolohii. [Organization of extracurricular and educational work with the use of information and communication technologies] [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NzKp/2008_21/23.pdf – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)
 14. Petrenko S. V. Multymediini prezentatsii yakh innovatyka u vykhovnii diialnosti [Multimedia presentation as innovation in educational activities] / S. V. Petrenko // Innovatyka u vykhovanni. Zbirnyk naukovykh prac. Vyp. 3 / upor. O. B. Petrenko; red. kol. : O. B. Petrenko, N. M. Hrynkova, T. S. Tsipan ta in. – Rivne, 2016. – S. 122-128. (in Ukrainian)
 15. Pro zatverdzhennia Kontsepcii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi, Zakhody shhodo realizatsii Kontsepcii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditei i molodi ta metodychnykh rekomendatsii shhodo natsionalno-patriotychnoho vykhovannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [On approval of the Concept of national-patriotic education of children and youth, Activities to implement the Concept of national-patriotic education of children and young people and guidelines for national-patriotic education in secondary schools]: Nakaz MON vid 16.06.15 roku № 641 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://pedrada.com.ua/mcfr/Pedrada/konczepczyia-n-p-1.doc>. – Zaholovok z ekrana. (in Ukrainian)

Аннотация. В статье раскрывается роль информационных технологий как средства воспитания. Обобщен опыт использования информационных технологий в воспитании учащихся сельской общеобразовательной школы (на примере Лютинского НВК Дубровицкого района Ровенской области); дана характеристика и уточнены возможности и направления использования информационных технологий при решении задач национально-патриотического воспитания в учебном заведении.

Выделены преимущества использования информационных технологий в воспитательном процессе школы. Доказано, что информационные технологии в национально-патриотическом воспитании учащихся является мощным и незаменимым средством его эффективности.

Ключевые слова: информационные технологии, воспитательный процесс, ученики, национально-патриотическое воспитание.

Summary. The article reveals the role of information technology as a means of education. Experience of using information technologies in the education of pupils of rural secondary schools is summarized (from the experience of Liutynskoho educational complex Dubrovytsky district Rivne region); possibilities and directions of use of information technologies solving problems of national-patriotic education in the school are characterized and refined.

It is proved that the use of information technologies in the national-patriotic education of students gives the opportunity to optimize the process, to involve students as subjects of educational space of rural schools to develop independence, creativity and critical thinking, contributes to the development of their information culture and the implementation of the tasks of the national-patriotic education of students.

The advantages of the use of information technologies in the educational process of the school is allocated. It is proved that information technology in the national-patriotic education of students is a powerful and indispensable tool for its effectiveness.

Key words: information technologies, educational process, students, national-patriotic education.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2016

І. О. Сяська

ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність екологізації суспільної свідомості та формування екоцентричної екологічної свідомості й самосвідомості особистості. Важливого значення у цьому процесі набуває професійна підготовка у вищих навчальних закладах, заснована на ідеї сталого розвитку людини і суспільства. Проаналізовано наукові підходи у розумінні феномена самосвідомості у психології та філософії. Запропоновано власне трактування понять «екологічна самосвідомість», «екологічна самосвідомість студентів вищих навчальних закладів». Визначено об'єктивні і суб'єктивні чинники розвитку екологічної самосвідомості студентів у процесі навчання у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: екологічна самосвідомість студентів, вищий навчальний заклад, навчально-виховний процес, екологічні ціннісні орієнтації, детермінанти розвитку.

Постановка проблеми. Накопичення екологічних проблем сучасності ставить під загрозу збереження рівноваги і стабільності у системі «Природа – Людина – Суспільство» і перешкоджає подальшому конструктивному функціонуванню людської цивілізації. Стало очевидним, що відмова від традиційних антропоцентричних стереотипів та орієнтацій у ставленні до природи є актуальною і невід'ємною умовою виживання людства. Мова йде про формування нового ціннісно-етичного ставлення людини до довкілля, у якому абсолютизується принцип верховенства екологічних цінностей над усіма іншими, що у свою чергу зумовлює